

שמורת טבע תל אלון (חירבת צ'רקס) ערך אקולוגי וציבורי

ענת ש"ץ

מנחה: ד"ר גדי פולק

תקציר

העבודה נערכה בשמורת תל אלון (חירבת צ'רקס), המאופיינת כ"שמורת עציץ" עקב שטחה הקטן. שמורות קטנות חשופות לקטסטרופות, להכחדת מינים, לשינויים גנטיים, להשפעות שוליים עזות ולהשפעות של פעולות האדם בסביבה. אולם, שמורות אלה חשובות כערך חינוכי בהצגת נופים נכחדים ובמניעת המשך ההכחדה. ייחודה של השמורה והסיבה להכרזתה כשמורת טבע הם עצי אלון התבור הגדלים בה. שמה של השמורה חירבת צ'רקס ניתן לה משום ששימשה בעבר כבית קברות של הצ'רקסים שהיו באזור. השם תל אלון ניתן לה בזכות עצי אלון התבור העתיקים הגדלים בה. מטרת המחקר היא השוואת הערך הסביבתי- אקולוגי עם הערך הציבורי של שמורת טבע

קטנה בלב אזור מיושב בצפיפות. השמורה נחלקת ל- 2 בתי גידול עיקריים: בית הגידול שנמצא תחת האלונים – זהו איזור מוצל ומגוון המינים בו קטן חסיתי. בית גידול נוסף, הוא השטח הפתוח שנמצא במרכז השמורה בו מגוון המינים גדול יותר. לעבודה שני מוקדים: מוקד אקולוגי ומוקד ציבורי. במוקד האקולוגי – נרשמו 87 מיני צמחים. בדיגום 2007, נרשמו 17 מיני חולות. כמו כן, נצפו 8 מיני צמחים אנדמיים ומין אחד אדום – *מקור חסידה תמים*. ישנם 3 מינים אנדמיים: *חבלבל החוף*, *שום תל אביב*, *שילשון חופי* ומין אדום אחד – *שמשונית הטיפין* שהופיעו בעבר ובדיגום 2007 לא הופיעו ולעומת זאת ישנם מיני צמחים שלא נצפו בעבר ובדיגום 2007 הופיעו.

שמורת תל אלון היא אי קטן בין שטחים חקלאיים וכבישים. ומכיוון ששמורה זו מבודדת מצד אחד ומקוטעת ע"י שטחים חקלאיים מצד שני, נוצר אפקט שוליים כך שהשמורה חשופה יותר להשפעות מהסביבה וחדירה של מינים שונים אליה. בשמורה מצויים 17 מינים מלווי אדם שונים. הם מהווים קרוב ל- 20% מכלל המינים בשמורה. זהו מספר גדול של מינים ביחס למספר המינים הכללי בשמורה (87 מינים). כמו כן ישנה חדירה של צמח תרבות כמו *אספרג מנוצה* כאשר ישנה השתלטות של *האספרג* שהוא מין פולש בצד המערבי של השמורה באזור תחת האלונים. בנוסף, ישנו שילוב של זקן שעיר ודרדר הקורים שלא נמצא היום בהרבה מקומות.

מצבם של עצי האלון טוב מאוד.

בהקשר הערך הציבורי:

מסתבר שאנשים כמעט ולא מכירים את השמורה ומעט מאוד מבקרים בה. מרבית האנשים גם אינם מכירים מושגים מתחום הסביבה. רוב הנשאלים רואים בטיול בטבע מקום בו אפשר להירגע ולתפוס שלוה, לנוח, לנפוש ולצפות בפריחה. כלומר: דרישות רוב המטיילים מצומצמות ומתמקדות בסיפוק מידי של רוגע, שלוה, הנאה מצפייה בפריחה ופחות מתעניינים בערכי טבע ומורשת או בקשר לטבע.

לדעתי ולדעת מומחים, למרות שלשמורה יש הרבה מה להציע מבחינת הערך האקולוגי וההיסטורי, ביקור לא מבוקר של מטיילים בשמורה עלול להזיק לה ולפגוע במינים החשובים שקיימים בה היום.